

De broedvogels van Engbertsdijksvenen, 2018

Geert Euverman

Vooraf

Een warme, stille avond in juni. Ik heb nog een keer een rondje gelopen in mijn eigen telgebied. Er zingt niet veel meer, maar er komt nog wel een Nachtzwaluw op het lijstje. Tussendoor word ik verrast door vijf invallende Kraanvogels, die zo te zien een plaatsje voor de nacht zoeken. De plek staat hun blijkbaar aan, na de landing wordt luid getoeterd. Even later krijgen ze antwoord uit het aangrenzende deel, wat afgelopen winter zo mooi van de berkenopslag is ontdaan. Het begint te schemeren, ik loop langs de rand van het open gebied het veen uit. Ik maak me een beetje klein, langs de schaarse dekking. Je wilt niet graag dat die Kranen voor je op de wieken gaan. Het laatste stukje lukt niet meer ongemerkt: een paar hevig verontruste Kieviten rusten niet voordat ik het terrein uit ben. Intussen klinkt van opzij het snorren van een paar Nachtzwaluwen, een Blauwborst wacht even tot ik er langs ben en zingt dan weer verder. Misschien aangestoken door de Kieviten, beginnen in dezelfde hoek een paar Watersnippen nog maar eens aan hun baltsvlucht. Je treft wel eens mindere avonden.

Meteen na Nieuwjaar ga ik eens kijken naar hoever de machines nu zijn gevorderd met het opruimen van het bos aan de oostkant. Er liggen stapels bomen, je kunt vanaf de Engbertsdijk weer helemaal naar het noorden kijken. Een kraan is bezig met het frezen van de stobben. Ik probeer me voor te stellen hoe dit er komende jaren uit zal zien. Beelden van vroeger komen terug, toen je met je vader mee mocht naar zijn werk. Alleen de turf ontbreekt, en het veld was nog veel kaler. En veel van de vogels die daarbij hoorden, met de namen die ze hier hadden, zijn ook verdwenen.

Dikdrieterties, Robienties, Bouwmannechies, Torteldoenvies. Korhoenders natuurlijk.

Eens heide, onafzienbaar in het rond. Waar wulpen jubelden, en mensen zwegen,
dichte Victor Westhof ooit. Maar wie weet wat er nog terugkomt. Was het maar alvast weer voorjaar!

Broedvogels in Engbertsdijksvenen 2018

Ook in 2018 is Engbertsdijksvenen weer in zijn geheel op broedvogels geïnventariseerd, volgens de beproefde methode. Het gebied is verdeeld in tien vakken, elk met een eigen, vaste teller. De minimum inspanning die van elke teller gevraagd wordt zijn vijf bezoeken, te beginnen in het eerste weekeind van april, en dan om de veertien dagen. Dit wordt onregelmatig aangevuld met deelbezoeken voor soorten die met de normale bezoeken voor een deel gemist zullen worden.

De resultaten worden ingevoerd in Avimap, het programma van Sovon dat uit de gegevens het aantal territoria destilleert. De gevonden aantallen uit de standaardbezoeken zijn aangevuld met de resultaten van deelbezoeken. Deze werden gelopen speciaal voor soorten als de Nachtzwaluw en Grauwe klauwier. Alles wat bij deze extra rondjes als 'bijvangst' is genoteerd werd eveneens ingevoerd in Avimap. Verder is waarneming.nl uitgeplozen op losse meldingen van de vele bezoekers van Engbertsdijkerven. Dit alles leidt dan tot de bijgevoegde tabel.

Dit jaar is een drietal te tellen soorten toegevoegd: Boompieper, Grasmus en Rietgors. Dit is het staartje van een heel aantal soorten die, vanwege hun aantallen, slechts om de vijf jaar werden geteld. Maar die wel degelijk een indicatie geven van de terreingesteldheid. De meeste andere die tot deze selectie behoorden worden nu jaarlijks geteld, bijvoorbeeld omdat ze gevraagd worden voor het SNL (Subsidiestelsel Natuur en Landschap), of gewoon omdat het ze niet goed gaat, en we dat wel willen bijhouden. Het komt er nu op neer, dat slechts een paar algemene voor het veen minder belangrijke soorten niet worden geteld. Deze staan genoemd in de tabel. Een uitzondering hierop is de Weide van Overesch, een al tientallen jaren begraasd deel. Dit is al vanaf 1986 een BMP voor alle soorten. Eveneens vanwege het SNL is dit jaar ook voor het eerst het voormalig landbouwperceel, tussen het kanaal en Paterswal, in kaart gebracht. Het is nu een steeds kruidenrijker wordend grasland, met langs het kanaal een al wat oudere bosrand. Ook het aangrenzende kanaal is dit jaar in deze telling meegenomen.

Over het algemeen was 2018 een bijzonder jaar. Deels kwam dit, door een grote ingreep in het centrale deel van het veen. Er zijn hier met groot materieel over een grote oppervlakte de alom opgeschoten berken verwijderd. Dat resulteerde in een grandioze open ruimte, het beeld van de jaren tachtig, toen de dammen grotendeels werden aangelegd. Er kwam een letterlijk schitterend landschap voor de dag, door alle verspreide waterpartijen. Dat beeld veranderde gaandeweg het voorjaar in een straf tempo, door de enorme droogte die toen al begon.

Er vielen steeds meer plassen droog, wat dan wel weer aantrekkelijk was voor soorten van plasdras situaties, ook als foerageermogelijkheid. Deze nieuwe openheid leverde een aantal verrassingen op, zoals bij de groep weidevogels.

Ook Kraanvogels lieten zich hier regelmatig zien en horen. Diezelfde openheid was meteen wel een belemmering voor een heel secure inventarisatie. Het was vrijwel onmogelijk, het gebied op de gebruikelijke manier te doorkruisen, zonder een hoop verstoring te veroorzaken. Veel soorten zijn dan ook noodgedwongen voornamelijk vanuit de randen geïnventariseerd. Maar door het nu onbelemmerde zicht was dat met geduld en een goede kijker toch wel te doen.

Er zijn helaas weer een aantal soorten in aantal achteruit gegaan. Dit geldt vooral voor de meeste watervogels. Wie weet heeft het toch met kwantiteit en kwaliteit van het voedsel te maken, daar zou toch eens naar gekeken moeten worden. Er wordt in en aan het veen van alles onderzocht, maar wat er onder de waterspiegel aan de hand is blijft een groot vraagteken.

Maar ook bij de soorten van overige open terreinen bleef het stiller dan voorgaande jaren. De vogels van oudere bossen handhaafden zich wel behoorlijk, maar dat zal komende jaren zeker anders worden. Eind 2018 is begonnen met het verwijderen van een groot deel van de omringende bosgordel aan de oostkant van het veen, en dat is nog maar de eerste fase.

Binnen het veen worden nog steeds regelmatig Wilde zwijnen gezien, maar het lijken er toch minder te worden. Zwijnen met grote koppels jongen werden in ieder geval door de tellers vrijwel niet gemeld. Hoe ze zich de komende jaren gaan houden is een vraag: er is steeds minder bos, ze zullen veel sneller opvallen. Wat in dit verband zeker nog genoemd moet worden is het tragische ongeval met een jager aan de rand van Engbertsdijksvennen, afgelopen zomer. Het slachtoffer kwam om het leven door een gewerschot Zeker voor wie hem persoonlijk heeft gekend was het schrikken. Tellers en jagers komen elkaar niet zo heel vaak tegen, maar zijn toch heel vaak tegelijk in het veld. Het voorval zorgde in ieder geval zeker voor onrust bij de tellers, nadat er berichten kwamen dat intensiever op de zwijnen gejaagd zou gaan worden, ook binnen het reservaat. Dit om het gevaar van Afrikaanse varkenspest te bezweren. Voorlopig blijkt dat gelukkig niet aan de orde te wezen.

Het weer in winter en voorjaar

De winter in haar geheel was vrij zacht met in De Bilt een gemiddelde temperatuur van 3,7 °C tegen 3,4 °C normaal. Het zachte karakter kwam voor rekening van december en januari. December was met een gemiddelde temperatuur van 4,9 °C ruim een graad zachter dan normaal. Januari eindigde met 5,6 °C zelfs in de top tien van zachtste januarimaanden in ruim een eeuw. Februari was niet alleen uitzonderlijk zonnig en droog, maar met een gemiddelde temperatuur van ca. 0,7 °C ook 2,6 °C kouder dan normaal. Lange tijd zag het er naar uit dat de winter geheel zonder ijsdagen zou verlopen. Het zeer koude winterweer eind februari leverde lokaal echter drie ijsdagen op rij. Gemiddeld over het land viel 224 mm neerslag tegen 208 normaal. Sneeuw van betekenis viel deze winter vooral in december. Op 10 december veroorzaakte een storing die over het midden van Nederland trok in grote delen van Nederland 5-10 cm sneeuw. Opvallend was de storm van 18 januari. Ook landinwaarts stond op behoorlijk wat plaatsen enige tijd een windkracht 8 of zelfs storm, kracht 9. Daarbij deden zich op uitgebreide schaal windstoten voor van 110 tot ruim 125 km/uur. Windstoten van ruim 120 km/uur diep in het binnenland zijn zeldzaam. De storm hoorde bij de tien zwaarste sinds 1970.

De gemiddelde temperatuur over de drie lentemaanden lag in De Bilt met 11,1 °C anderhalve graad boven het langjarige gemiddelde van 9,5 °C. Hiermee komt de lente van 2018 op een derde plaats van zachtste lentes sinds 1901. In de lente van 2018 viel 180 mm regen tegen normaal 172 mm.

Maart begon winters met in De Bilt twee ijsdagen. Een ijzige oostenwind maakte dat de gevoelstemperatuur rond -15°C lag. In het weekeinde van 17 maart keerde de winter nog even terug, de temperatuur kwam overdag niet boven nul. Ook de rest van de maand bleef het aan de koude kant.

April begon met temperaturen rond normaal. Eerste paasdag, 1 april was zelfs wat kouder dan de afgelopen Eerste kerstdag! Er volgde een langdurige periode met zacht tot zeer zacht weer. De eerste warme dag van het zomerseizoen werd in De Bilt op de zevende genoteerd. De eerste zomerse dag volgde op 19 april. Normaal komen in april geen zomerse dagen voor, nu waren het er drie. April begon plaatselijk met flinke buien, maar daarna was het vaak droog. In de laatste week van de maand viel regelmatig regen. Op 29 en 30 april viel op veel plaatsen 20-40 mm regen tijdens onweersbuien. **Mei** was met een gemiddelde temperatuur van 16,4 °C de warmste meimaand in minimaal 3 eeuwen. Normaal is 13,1 °C. In De Bilt waren er maar liefst 13 zomerse dagen. De laatste tien dagen van mei waren uitzonderlijk warm. Op 28 en 29 mei werden plaatselijk tropische temperaturen van 30,0°C of hoger gemeten. De hoge luchtvochtigheid maakte dat het broeierig was. Maar liefst 30 dagen verliepen warm, tegen veertien normaal. Dit is een verpulvering van het oude

record dat op naam stond van 2011 met 25 dagen. Er waren zestien zomerse dagen, het normale aantal bedraagt in De Bilt vier. Ook dit was sinds 1901 niet eerder voorgekomen, het oude record bedroeg 12 (1992, 2000). In De Bilt werd een tropische dag gemeten, het langjarig gemiddelde is nul. Mei verliep grotendeels droog met op een enkele dag een lokale bui, maar op 13 mei viel in het noordoosten tijdens onweersbuien plaatselijk 50-70 mm met wateroverlast tot gevolg. In de laatste week waren er vooral in het zuiden, maar op 29 mei in het hele land, zware onweersbuien waarbij hier en daar 50-70 mm neerslag viel. Op deze lente volgde de warmste zomer in minimaal 3 eeuwen. **Juni** kende een afwisseling van langdurig zomers hogedrukweer en korte wisselvallige perioden met temperaturen rond of iets onder de normale waarden. Hierdoor was de maand gemiddeld met 17,5°C veel warmer dan de normale 15,6°C. Juni was landelijk met gemiddeld 20 mm al zeer droog.

ZOMERHITTE

ZAL IK
DE WINTERTIJD
EEN UURTJE
AANZETTEN

Loesje

emhofvrij@loesje.nl
www.loesje.nl/emhofvrij

Randgebeuren

De provincie Overijssel is verantwoordelijk voor de bescherming van grondwater voor menselijke consumptie en voor de goede toestand van Natura 2000-gebieden.

Bericht van de provincie, 30 oktober 2017

Zoals al aangegeven, is er dit jaar binnen het veen veel veranderd door de grootschalige inhaalslag bij het verwijderen van berken. Maar ook buiten het veen was het niet rustig. Meest ingrijpend was wel de aankoop van het aangrenzende boerenbedrijf van Blokland aan de oostkant. Jarenlang een melkveebedrijf met bijbehorend grasland, in het voorjaar in trek als foerageergebied voor de plaatselijke Kraanvogels. Het is door de provincie aangekocht om als buffer tegen de verdroging van het veen te worden ingericht, als in het beheerplan omschreven. Je zou verwachten dat een overheid, zeker gezien de stelling hierboven, het principe: regeren is vooruitzien zou praktiseren. Bijvoorbeeld in de vorm van een verpachting met beperkingen voor wat betreft bemesting en ontwatering. Niets bleek

minder waar. Vooraf werden alle sloten zo grondig geschoond als nooit tevoren. Zo dient het namelijk standaard volgens contract aan een pachter te worden aangeboden. Zelfs de sloten op de grenzen met het reservaat werden niet ontzien. Alle gras tot aan de grens van het reservaat werd door de pachter omgezet in aardappelland. Restjes water die nog op het land bleven staan werden later via een rigoureuze uitgediepte greppel alsnog afgevoerd. Dat al heel snel hierna de grote droogte optrad maakt het hele gebeuren extra pijnlijk. Begin juli, de droge zomer was nog maar net begonnen, stond een interview met

een getroffen landbouwer uit dit gebied in de TcTubantia. Hij kon maar een deel van zijn percelen beregenen. En ja, zijn lelies gingen hierbij voor op de aardappels, want daar kon hij het meest op verliezen. Het waterschap werd nog even in het zonnetje gezet, omdat die de sloten zo mooi schoon hield. Vanuit het oogpunt van de boer, als ondernemer, had hij natuurlijk groot gelijk. Maar het wringt wel dat overheden dit laten gebeuren. We maakten door de droogte namelijk via het waterschap al snel kennis met het fenomeen: Verdringingsreeks. Deze geeft aan, waar in tijden van schaarste het laatste water naartoe moet. Categorie 1 staat voor: *Veiligheid en voorkomen van onomkeerbare schade*. Daarin word met name *'Klink en zetting van veen en hoogveen'* genoemd, en verder *'Natuur, gebonden aan bodemgesteldheid'*. Beide lijken vanzelfsprekend zeer op Engbertsdijkerven van toepassing. Categorie 2 is: *'Drinkwater en Energievoorziening'*, en pas in categorie 3 staat: *'Tijdelijke beregening van kapitaalintensieve gewassen'*. Er is nog een categorie 4, de laagste rangorde, voor de scheepvaart en bijvoorbeeld beregenen van overige gewassen en sportvelden. Het laatste beschikbare water ging echter niet naar de ondergrond, zoals het volgens eigen regel zou moeten. Het ging dus ook niet naar de aardappels, ondanks alle nadruk die altijd word gelegd op het belang van de voedselvoorziening. En het grondwaterpeil dat er nog wel was werd verlaagd door de uitgediepte sloten. Het geeft aan, hoe de verdringing echt ligt als het om landbouw en natuur gaat.

Vooruitblik

Engbertsdijkerven kent een heel lange aanloop richting een definitief voorstel voor de inrichting binnen en buiten het reservaat. Vooral tegen het aanwijzen van landbouwgrond als buffer voor de waterhuishouding was veel weerstand. Dat ging op alle niveaus, en met alle beschikbare middelen. Tot en met de steun van Europarlementariër Annie Schreijer, die een verrassende kijk op de waarde van het gebied bleek te hebben. Van haar kwam de stelling: "Het is nergens voor nodig om zoveel moeite te doen, hoogveen te beschermen. In Duitsland wordt het nog gewoon afgegraven!" Dit komt op hetzelfde neer als bijvoorbeeld: 'Het is onzin om onze weidevogels te beschermen. In Frankrijk worden ze nog gewoon afgeschoten!' Toch kwam er in 2016 een uitgebreid beheerplan, waarop een BAC (Beheersadviescommissie) werd ingesteld om de hierin gedane voorstellen handen en voeten te geven. Dit leidde na anderhalf jaar overleg en onderzoek eind 2018 tot een inrichtingsvoorstel, dat nu doorgerekend gaat worden op de te behalen resultaten. In de BAC zaten vertegenwoordigers vanuit vele betrokken partijen, en het kan dan ook niet anders dan dat er een compromis is uitgekomen. Op zich is dit een geweldige prestatie, de BAC verdient dan ook alle hulde voor deze krachttoer.

De meeste belanghebbenden zullen water bij de wijn hebben moeten doen, maar de Rolling Stones zingen het al jaren: *'You can't always get what you want'*.

Vanuit de natuurbeleving is er met het nu voorliggende plan wel ingeleverd. Zeker ten opzichte van de oorspronkelijke begrenzing van de bufferzones aan de oostkant. Dat geldt vooral voor de noordelijke punt, waarvan juist de zo gewenste kwel moet komen. In het nu gedane voorstel wordt de sloot hier op de grens met het reservaat niet genoemd. Dit ondanks de hierin duidelijk zichtbare kwel, met bijbehorende vegetatie, die nu wordt afgevangen. In het beheerplan staat niet voor niets juist hier een gradiënt aangegeven als: kansrijk voor het ontstaan van een laggzone. Dit is de randzone van een hoogveen, waar afstromend zuur veenwater in contact komt met mineraalrijk grondwater. Dit levert dan voorwaarden voor exclusieve vegetaties. Zonder herinrichting van deze sloot blijft hier de messcherpe grens tussen natuur en cultuur. Aan de andere kant biedt ook de in het plan genoemde *'meekoppelkans voor landbouw in balans met natuur'* perspectieven voor de bestaande boerenbedrijven hier. Deze moeten daarmee dan ook wel echt worden geholpen, alleen aan mooie woorden hebben ze niks. Dat zal dan op zijn minst moeten gelden voor de eigenaar van genoemde noordpunt. En een goede bestemming zou er in ieder geval ook voor de aangekochte boerderij aan de oostkant moeten komen.

De huidige manier van landbouw rondom het veen kan in het beheerplan toch al niet op veel bijval rekenen. Zo zijn alle scenario's voor de PAS (Programma Aanpak Stikstof) donkerpaars gekleurd. Er komt al jaren domweg veel te veel stikstof in het veen terecht. Maar er worden ook concrete zaken genoemd, als de lelieteelt. Die is overal schadelijk, maar past hier al helemaal niet. Alleen al voor de Kraanvogel, een van de soorten waaraan Engbertsdijkerven haar status als Natura 2000 gebied ontleent, biedt deze teelt helemaal niets aldus het beheerplan.

Soorten

De soortenvolgorde in de tabel en bespreking is volgens de eind 2018 uitgekomen Vogelatlas. Dat is wel wennen, de ordening zoals je ze al jaren kent van elke gids is nogal opgeschud.

Van een aantal soorten wordt hieronder het wel en wee genoemd. Er kon dit jaar een nieuwe soort aan de toch al niet geringe lijst broedvogels worden toegevoegd, te weten de Middelste bonte specht.

Een tweede nieuwing zat letterlijk op het randje: pal buiten de reservaatgrenzen aan de zuidzijde deed een stel Ooievaars een mislukte broedpoging.

Bijzonder is ook de Nachtegaal bij de Friese Koelen, pal aan de wandelroute. Deze werd hier voor het laatst in 1993 aangetroffen.

Het loont verder de moeite, bij de komende tellingen alert te wezen op Spotvogels met een afwijkende zang, dan wel Bosrietzangers op een voor die soort ongebruikelijk biotoop. Grote kans dat je in dat geval te maken hebt met een Orpheusspotvogel, een zuidelijke soort die langzaam naar het noorden uitbreidt. Zo'n vreemde zanger bij Vasse dit voorjaar is beschreven in het blad van de Twentse Vogelwerkgroep (Euverman, Ficedula 2018-2). Navraag bij de tellers leverde een soortgelijk probleemgeval in Engbertsdijkerven op in een dichtgroeïend, begraasd grasland aan de Paterswal. Hier werd in 2017 ook de teller op het verkeerde been gezet. De vogel werd gezien, was beslist geen Bosrietzanger, maar ook na minstens een kwartier observeren durfde de waarnemer er geen etiket op te plakken. (med. Siegfried Ekkel). Dat is geen schande, de Atlas zegt hierover: *'weinig vogelaars zijn geheel vertrouwd met de zang'*. In het betreffende terreindeel broeden jaarlijks rond de vijf 'gewone' Spotvogels, aan de rand incidenteel een Bosrietzanger. Mocht de soort de komende jaren toch vaker worden gemeld, dan zou deze waarneming met terugwerkende kracht alsnog als waarschijnlijke eerste de boeken in kunnen.

Brandgans 2

Vorig jaar leek de Brandgans wat verloren terrein te herwinnen, maar dat is weer helemaal verloren.

De laatste twee zaten aan de rand van een wat grotere plas, ze zijn het restant van wat hier in voorgaande jaren bijna een losse kolonie vormde. Er hebben waarschijnlijk twee paar een broedpoging gedaan, maar jongen zijn in het geheel niet gezien.

Wilde eend 53

Het idee vorig jaar om ook deze eend in het vervolg te gaan tellen kwam voort uit berichten dat het de soort momenteel niet voor de wind gaat. Deze tweede telling lijkt daar al wel op te wijzen, ze zijn ten opzichte van vorig jaar met een kwart minder geteld. En dan gaat het wel erg hard. Dat ze achteruit gaan is nog niet overal doorgedrongen, het zijn er dan ook immers nog steeds wel veel. Er wordt in de omgeving dan ook nog ombekommerd op geschoten, onder het mom van schadebestrijding.

Slobeend 7 KW

Een soort die tot de boerenlandvogels word gerekend en waar het landelijk, je zou haast zeggen dan ook vanzelfsprekend, niet goed gaat. In het veen was tot voor een paar jaar een heel behoorlijke populatie, maar daar is sinds drie jaar plotseling de klad in gekomen. Daar is geen enkele logische verklaring voor te bedenken. Je zou denken dat de toegenomen openheid juist voor deze soort een opsteker zou zijn, daar is dus niets van gebleken.

Zomertaling 3 BE

Voor de Zomertaling geldt hetzelfde als voor de vorige soort: eveneens een boerenlandvogel, maar dan één waarmee het nog slechter gaat. In het veen een vaste, maar altijd wel schaarse broedvogel. Het aantal van dit jaar past daar bij, het is vrijwel het gemiddelde van de laatste tien jaar.

Wintertaling 44 KW

De Wintertaling heeft zich in ieder geval weer hersteld na het absolute dieptepunt van vorig jaar. Ze zijn terug op het niveau van twee jaar geleden, maar nog ver verwijderd van de aantallen van nog maar een paar jaar geleden. Een vergelijking van de deelgebieden in voorafgaande jaren geeft geen duidelijk beeld van waar ze het wel of niet naar hun zin hebben. Wat mogelijk een rol speelt is, dat de het opengekapt middendeel van het gebied niet doorkruist is, maar vooral vanaf de buitenkant is geïnventariseerd. Daardoor zullen ze in de kleine plasjes, waar ze juist veel te vinden zijn, zijn gemist.

Kuifeend 10

Het wordt eentonig, maar ook deze moet genoemd worden bij de afvallers. Dat is, gelukkig dan maar, nu eens een keer tegen de landelijke trend in. Maar je mist ze toch wel, bijvoorbeeld op de plassen voor kijkscherm het Krikeantie!

Van daaruit zag je ze altijd volop dobberen, maar in de periode dat je ze mee mag tellen als broedvogel zijn ze daar vrijwel verdwenen. En dit is juist een omgeving die in de laatste jaren vrij weinig is veranderd, al worden ook hier de omringend berken wel steeds hoger. De Kuifeend is een soort, die eerder om de vijf jaar werd geteld, van de aantallen die toen steeds werden vastgesteld is in de laatste jaren maar een kwart over.

Patrijs 0 KW

Als knuffelsoort voor de gemeente Twenterand zijn her en der in de gemeente op kleine schaal al projecten in gang gezet om de Patrijs te plezieren. Dit onder het motto: waar voor de Patrijs goed toeven is, is het meteen voor een hele reeks andere soorten in orde. Plaatselijk lijkt het al resultaat te hebben. Vooral aan de zuidoostkant van Vriezenveen, onder ander bij Fayersheide, lijkt een kerngebiedje te ontstaan. Hier zijn deze zomer op een paar plaatsen ouderwetse aantallen kuikens gezien, en belangrijker: ook grotendeels groot gekomen. Voor hoenders had het warme, droge weer natuurlijk ook een positieve invloed op de overleving van de kuikens. In en rondom Engbertsdijksvenen wil het echter nog niet goed lukken. Alleen van de oostkant zijn Patrijzen gemeld.

Geoorde fuut 1 Doelsoort Natura 2000

Het lijkt er op, dat deze voor Engbertsdijksvenen iconische soort geruisloos aan het verdwijnen is. Of dat alarmerend is voor de soort, lijkt het niet. Landelijk gaan ze in aantal vooruit, waarbij ze vooral schik blijken te hebben aan nieuwe, natte natuurontwikkeling. Hopelijk zien ze de van bos ontdane terreindelen straks ook als nieuwe natuur, er komen in ieder geval weer open plasjes bij. Waarom ze de vanouds gebruikte plassen verlaten hebben? Op het oog is er weinig veranderd, bijvoorbeeld de plassen in zuid, waar ze na de eerste vestiging jaar in jaar uit vaste broedvogel waren. Tot vorig jaar, dit voorjaar kwamen ze alleen maar even kijken. Het ene territorium van dit jaar kon nog maar met moeite vastgesteld worden, op de grote plas bij De Pluus. Een losse melding op waarneming.nl gaf de doorslag. Het zal zo goed als zeker wel te maken hebben met het totaal verdwijnen als broedvogel van de Kokmeeuwen. Waar deze verdwenen, was de Geoorde fuut ook na een paar jaar weg. Dit jaar leek er even weer een kleine meeuwenkolonie te ontstaan, op een plek waar in 2015 nog een paartje Geoorde fuut een territorium had. Hopelijk vinden ze elkaar hier nog weer eens. De verschuiving van voorkeursgebieden van vennen naar natte natuurontwikkeling biedt dan wel weer perspectief voor de toekomst. Als het goed is, worden binnen niet al te lange tijd natte buffers langs de randen aangelegd. Hopelijk weten ze deze straks op waarde te schatten. Het verlies van deze prachtige soort zou een groot gemis zijn voor Engbertsdijksvenen!

Wespendief 1

Evenals vorig jaar werden weer regelmatig Wespendieven waargenomen, op 2 juni zelfs twee tegelijk, vanaf het kijkscherm op zuid. De paar keer dat ze gevolgd werden, vlogen ze naar de oostkant van het veen. Op 9 juni vloog er één op vanaf de Engbertsdijk, en werd gezien waar deze inviel. Helaas werd deze waarneming niet genoeg op waarde geschat, en is er niet aanvullend gezocht in deze hoek. Wel werd, door de waarnemingen bij elkaar te vegen, het territorium aan deze omgeving toegekend. Echter, achteraf werd in december bij het afbakenen van te sparen bosgedeelten, een niet eerder opgemerkt horst gevonden. Het maakt de waarnemer nederig: hier is afgelopen telperiode regelmatig op korte afstand langs gelopen... Zeker zo intrigerend is nu een ander horst in hetzelfde bosje, welke in 2016 ook pas werd opgemerkt nadat het blad al van de bomen was. Er zijn van dat jaar eveneens een paar waarnemingen van Wespendieven, maar er is daar toen geen territorium aan toegekend. Stiekemerds zijn het, Wespendieven

Waterhoen 2

Waterhoentjes behoorden tot vorig jaar tot de soorten, die slechts om de vijf jaar 'meegenomen' werden bij de tellingen. Vorig jaar werd besloten, alle watervogels in het veen te gaan tellen, ook de 'gewone'. Dat gewone bleek er voor het Waterhoen wel helemaal af: in beide jaren zijn slechts twee territoria vastgesteld. Landelijk gaat de soort achteruit, hier gaat het wel heel hard. Het paar bij de Pluus deed overigens wel heel erg hun best om geregistreerd te worden: door af en toe eens even van de ene kant naar de andere van de weg te schieten, werden ze in maar liefst drie deelgebieden geturfd. We zijn er niet in getrapt, het blijft hier bij één.

Meerkoet 7

Voor deze soort geldt hetzelfde als voorgaande, met als verschil dat deze landelijk gezien stabiel blijft. Maar ook Meerkoeten zijn in de laatste beide jaren in het veen hard achteruit gegaan, er is maar ongeveer een derde over van wat tot voor kort gebruikelijk was. Ook nu weer zonder aanwijsbare oorzaak. Als pure vegetariër zou er voor Meerkoeten juist alleen maar meer geschikt biotoop moeten wezen, voorheen open water raakt immers steeds meer begroeid. Wel droogden in beide jaren de ondiepe plassen in het veen in het voorjaar snel op, misschien dat ze daarom later in het seizoen daar niet meer gezien werden.

Kraanvogel 2 GE

De Kraanvogels maakten er dit jaar een potje van. Ze lieten zich veelvuldig horen en zien, en op zoveel verschillende plaatsen, dat er in maar liefst vier deelgebieden sprake was van een territorium! Wanneer echter de afzonderlijke waarnemingen bij elkaar werden gelegd, bleek dat er waarschijnlijk nooit meer dan van twee territoriale paren sprake was. Deze kregen wel regelmatig bezoek van andere, een enkele keer waren er met zekerheid negen vogels tegelijkertijd in het veen! Aangezien de meest 'verdachte' waarnemingen op de intussen vertrouwde plekken waren, is besloten toch maar van twee broedparen uit te gaan. Overigens zullen deze ook niet goed raad hebben geweten met wat ze bij terugkeer in het veen aantreffen. Om te beginnen werd het hen vertrouwde grasland van boerderij Blokland, waar ze in voorgaande jaren regelmatig werden gezien, omgezet in aardappelland. Dit geeft vanzelfsprekend veel meer reuring.

Bovendien zal het omgeploegde land hen niets te bieden hebben gehad, ze werden er niet gezien. Maar ook binnen het veen is in de voorgaande winter veel gebeurd. Zo waren de hen vertrouwde coulissen van berken plaatselijk verdwenen, waardoor hun leefgebied er plots heel anders uitzag. Aan de andere kant konden ze deze nieuwe ruimte ook wel weer waarderen, ze waren er tenminste heel regelmatig te zien. Niet alleen foeragerend, maar dus ook wel baltsend. Eenmaal kwam er zelfs een juichend appje: 'ik kijk naar een paar Kraanvogels, ze gedragen zich alsof er een jong bij is!' Even later volgde echter een domper: 'ze vliegen nu weg'... Naast genoemde perikelen was er natuurlijk ook dit jaar weer het probleem van de snel droogvallende plassen. Het is haast wel zeker, dat dit in ieder geval één broedpoging fataal is geworden. Nog op 2 juni lieten deze afleidingsgedrag zien, maar even later was de nestplaats verlaten. Voorafgaand aan het nieuwe seizoen gebeurt er nu weer heel veel in het veen, het blijft afwachten wat ze daar nu weer van vinden. Wie weet waren de 'losse' gasten verkenner, en gaan deze zich ook op de nieuwe plekken vestigen. Één ding is in ieder geval wel zeker: Kraanvogels en tellers gaan elkaar steeds makkelijker zien. Het zal van beide aanpassingen vergen...

Kievit 6

Voor Kieviten buiten het boerenland zouden eigenlijk andere criteria voor het toekennen van een territorium moeten gelden. De meeste paren vestigden zich pas in mei, op snel droogvallende delen van het van berken ontdane veen. Hieraan werden door nest- en kuikenwaarnemingen vier territoria toegekend, maar er waren op 15 mei wel acht baltsende Kieviten aanwezig. Mogelijk zijn het de Kieviten die daarvoor op het aangrenzende nieuwe aardappelland een eerdere broedpoging deden, maar daar door werkzaamheden werden verstoord. Ouderwets interpreteren met het potlood, en met wat creatief omgaan met de criteria, zouden twee tot vier extra territoria hebben opgeleverd.

Watersnip 5 BE

Jammer genoeg konden de snippen de hoge notering van vorig jaar niet vasthouden, ze komen precies tot de helft. Ze baltsten vrijwel uitsluitend boven het opengemaakte middendeel van het veen, waar bovendien later in het voorjaar in ras tempo veel plassen veranderden in slikveldjes. Dit belooft nog wat voor komende jaren, op de plekken waar nu bos wordt gerooid. Je mag verwachten dat dan de scores van Watersnip en Houtsnip zijn omgewisseld.

Houtsnip 10

Voor de afwisseling eens een keer een soort, die dit jaar zijn hoogste score ooit behaalde. Helaas voor hen wel een soort van bossen, en daar wordt momenteel rigoreus aan gewerkt. Er blijven wel plukjes staan, maar daar zullen ze niet genoeg aan hebben. Een record dat voorlopig waarschijnlijk nog wel even blijft staan! Houtsnippen, je ziet en hoort ze alleen maar in de schemering, of soms als je ze per ongeluk overloopt. Nesten en kuikens zie je al helemaal nooit. Maar heel soms heb je geluk, zoals jaren geleden in het Agelerbroek. Dit kuiken bleef daar toen onbeweeglijk zitten, vol vertrouwen op zijn schutkleur.

Wulp 2 KW

Beide territoria betreffen baltsende paren, maar dat is voor Engbertsdijksvennen al heel wat, de laatste jaren. Alarmeren werd geen enkele keer waargenomen. Het ene paar verkoos de hoge cultuurgrond aan de westkant van het veen, een op het oog heel kansrijke omgeving. Deels begraasde natuurweide, deels natuurakker. Het andere paar kon zijn geluk niet op met, alweer, het opengemaakte deel. Een jubelende Wulp boven deze weidsheid, meer melancholie kan een mens haast niet verdragen. Het zorgt ook voor een mogelijk hoopvol vervolg, nu er nog veel meer openheid terugkomt. Dat zou heel mooi zijn: 2019 is uitgeroepen tot het Jaar van de Wulp. Helaas kwam bijna tegelijkertijd met deze verkiezing ook het ongelooflijke bericht, dat Frankrijk overweegt de jacht op deze schitterende vogel weer toe te staan. Ook vanuit het Europees parlement werd hier, zeer terecht, verontwaardigd op gereageerd. Er gaat immers subsidie naar initiatieven voor ondermeer deze vogels. Alleen heeft datzelfde Europa in deze wel een enorme boterberg op het hoofd. Decennialang heeft het immers het soort landbouw gestimuleerd waar Wulpen en andere soorten nu zo onder lijden. Maar: het natuurinclusief boerenbedrijf komt eraan. We blijven hopen.

Tureluur 1 GE

Dit ene territorium geeft ook nog weer eens aan, hoe bijzonder het dit jaar opengemaakte middendeel van het veen wel was. Pas op 1 juni werd hier voor het eerst een baltsende Tureluur opgemerkt. Op een hete zondagochtend op 15 juli, midden in een hittegolf, zag je een voorstelling die je beeldvorming van het begrip: weidevogels, danig deed bijstellen. Een hevig geagiteerde Tureluur achtervolgde een jagende Bruine kiekendief, tot die blijkbaar ver genoeg uit de buurt was. Daarna ging hij op de uitkijk bovenop een vliegend, om van daaruit uitvallen te doen naar de Boomvalken die op libellenjacht waren. Broeden in Engbertsdijksvennen is voor weidevogels een uitputtende, maar hier blijkbaar wel succesvolle onderneming!

Kokmeeuw 3

En nog weer een soort, die de hernieuwde openheid op waarde wisten te schatten. Vanaf 24 april was een klein groepje van maximaal acht paar meeuwen voortdurend aanwezig boven een paar kleine plasjes. Daar bleven ze in ieder geval tot 1 juni, er waren toen nog drie paren aanwezig. Of ze ook werkelijk geprobeerd hebben een nest te bouwen is niet waargenomen. Maar ook hier droogden deze plassen snel op, en dat zal niet echt geholpen hebben. Dit is wel de plek, waar in 2015 nog een paar Geoorde futen een territorium had. Hopelijk laten de meeuwen zich door het mislukte seizoen niet letterlijk uit het veld slaan. Dat je dit ooit nog eens zou schrijven is op zich wel bijzonder. Jarenlang is immers geprobeerd, elke vestiging van Kokmeeuwen in venen en vennen de kop in te drukken. Ooit waren het er bijna 3000, in 2013 waren het er nog 170. En nu maar hopen dat deze embryonale kolonie de kiem is voor wat groters. Al was het alleen maar om de Geoorde futjes te plezieren...

Zomertortel 1 KW

In de Weide van Katerjans, het begraasde deel in het zuiden, werd op 15 mei toch nog weer een keer een koerende tortel waargenomen. In exact de biotoop waar ze decennia lang heel gewoon waren: open veld met Pijpestrootje met verspreid hier en daar een boompje. Het bleef bij een eenmalige waarneming, helaas.

Koekoek 6 KW

Voor de Koekoek is dit het laagste aantal in de reeks waarnemingen. Dat past in de landelijke trend, maar het kan er ook mee te maken hebben, dat ze wat meer terughoudend zijn genoteerd. Maar de waarnemingen heel vroeg, als ze nog niet heen en weer vliegen, doen vermoeden dat het beeld toch wel klopt. Al met al werden nog 9 territoria vastgesteld, maar is het totaal, zoals door Avimap vastgesteld, als gebruikelijk voor de laatste jaren weer met een derde teruggebracht.

Nachtswaluw 22

De echte opmars van de Nachtswaluw begon pas in 2010, met meteen veertien territoria. Daarna zijn ze alleen maar in aantal gestegen, met alleen vorig jaar een dip met twaalf territoria. Die plotselinge kolonisatie kan best deels een waarnemereffect wezen. Jarenlang was het bezoekschema vooral afgestemd op de watervogels, en verder de meer bijzondere soorten van het open veld. De Nachtswaluw is dan ook vaak bijvangst bij de laatste broedvogelronde eind mei, begin juni, wanneer de teller nog in het donker al op pad is. Om ze goed te tellen, moet je 's avonds het veld in. Dat laatste is meteen ook een struikelblok, letterlijk. Met grote kranen met speciale apparatuur zijn daar de opgeslagen jonge berken versnipperd, ook op de smalle dammen. Het bleek meteen een heel aantrekkelijk leefgebied voor de Nachtswaluw: bijna de helft van de territoria van dit jaar werden hier vastgesteld. Alleen: ook nu uitsluitend vanaf de randen, en dan ook nog niet rondom. Het kan haast niet anders, of ondanks de tien gevonden territoria is de soort in dit deel nog onderdeld! Dieper dit opgeschoonde deel in, is geen speciaal rondje voor Nachtswaluwen gelopen, terwijl hier dezelfde omstandigheden zijn ontstaan. De Nachtswaluwen blijken namelijk een grote voorkeur te hebben voor deze ondergrond met overal wel een laagje houtsnippers. Maar: om verstoring te voorkomen is hier steeds heel terughoudend geïnventariseerd. Je kon er niet ongezien komen, toch gaan zou voor veel onrust hebben gezorgd, ook voor andere soorten als Kraanvogels. Maar buiten dat zou het al een hele expeditie zijn geweest. Stompelend in het donker over de restanten hout, met ook nog kans op een ontmoeting met een stelletje Wilde zwijnen: vogels tellen moet wel een liefhebberij blijven. Dat er veel Nachtswaluwen waren dit jaar, bleek ook wel uit een nagekomen melding van een imker, die zijn bijstand heeft in het bosrijke gebied tegen de noordwest kant van Engbertsdijkerven. Hij meldde dat hij vanaf het bankje bij zijn bijen 's avonds kon genieten van in ieder geval vier tegelijk snorrende Nachtswaluwen! En hij vertelde er stellig bij, dat die niet uit het veen komen. Dat klopt ook helemaal met de gevonden territoria in het veen, die waren niet op gehooraafstand in de buurt. Het betreft hier een kleinschalig landschap van weiljes, oude zandafgravingen en een vroegere motorcrossbaan. Waarom ze het in het veen ineens zo goed doen? Deels zal het vooral het gevolg zijn van het beheer. De verse open plekken zijn bijzonder in trek bij Nachtswaluwen. Aan de andere kant laat de onverwachte concentratie buiten het veen zien, dat dit geen voorwaarde hoeft te wezen, er wordt daar niet of nauwelijks gekapt. Wat zo te zien in ieder geval in orde is, is het beschikbare voedsel. Blijkbaar kunnen ze prima leven van wat ze daar voor de snavel komt, anders zouden ze niet jaar op jaar terugkomen. Maar of dat nu alleen maar de grotere nachtvlinders zijn? Misschien pakken ze ook wel andere insectensoorten, als libellen die 's avonds in de schemering iets te lang doorvliegen. Alle reden, om komend seizoen er toch nog maar eens extra aandacht aan te besteden. Temeer, omdat ook voor komende winter nog weer aanvullend op dezelfde wijze wordt verdergegaan met het verwijderen van berken. Na het broedseizoen, voor de meeste soorten dan, is een schaapskudde ingezet om de vegetatie kort te houden. Daarbij werd een enkele keer een Nachtswaluw opgeschrikt, ook van het nest. Op aanwijzen van de schaapherder is hiervan een foto gemaakt. Mooi is te zien, dat de eitjes op een bedje van houtsnippers zijn gelegd. De foto is van 26 juli.

Middelste bonte specht 2

Voor de SNL was het nodig, Engbertsdijkswen ten totaal te inventariseren. Daarom is ook de strook natuurgasland tussen Veenkanaal en Paterswal dit jaar geteld. Met als onverwacht resultaat meteen maar twee territoria van deze fraaie specht! Op zich niet zo heel bijzonder meer in Twente, als bolwerk voor de soort. Maar het blijft mooi. Het ene werd vastgesteld aan de overkant van het Veenkanaal, in een plukje wat ouder bos met ook wat oude Zwarte elzen. Het is de vroegere huisplaats van de naamgever van het Katerjanspad. Het andere werd in het niet eerder getelde deel gevonden. Langs het Veenkanaal is hier een smalle strook bos, helemaal aan de zuidpunt sluit het aan op een overhoekje met zwaardere Eiken. Hier werd het tweede roepende exemplaar gehoord, deze biotoop past ook meer bij de soort. Wel bijzonder: op de topkaart van 1950, was ter plekke van dit bosje nog open water. Hierin was toen een kolonie Zwarte sterns... (med. Gerrit Post, Vriezenveen).

Kleine bonte specht 10

Ook een bossoort met een nieuw record in het veen. Daarmee houden ze gelijke tred met de landelijke trend. Deze vertoont een plezierig opgaande lijn. Het zou kunnen komen doordat steeds vaker dood hout in onze bossen mag blijven staan. Dat gaat in het veen vanzelf, in de oudere bosdelen zie je steeds meer afstervende berken. Een stelletje spechtjes met een educatieve roeping hadden daarvoor een dode berk gekozen aan het Katerjanspad, vlakbij een picknickbank en op een voor de geïnteresseerde mens plezierige hoogte. De foto van dit stel, op het voorblad van dit verslag, is gemaakt op 2 juni.

Grauwe klauwier 1 BE

Helaas, deze voor het veen zo belangrijke soort lijkt weer helemaal terug bij af. Aan de westzijde van Engbertsdijkswen zaten ze de laatste jaren vaak op korte afstand van elkaar langs de rand van het begraasde deel. Hier is afgelopen winter de houtopslag verwijderd, en het lijkt erop dat ze dit niet konden waarderen. Er was hier nog wel een eenmalige waarneming van een mannetje. Het ene stel dat zo goed als zeker wel met succes heeft gebroed, zat op een plaats waar niet was gekapt. Anderzijds was een vaste plek binnen de begrazing, waar ook niets is veranderd, ook niet meer in gebruik. De oostkant van Engbertsdijkswen, de laatste jaren ook een vast broedgebied, was dit jaar helemaal verlaten. Ook hier op een eenmalige waarneming na van een mannetje, op een stapel gerooide berken. Hier was overigens hun vertrouwde omgeving ook wel verstoord.

Om de afwatering voor de aardappels te verbeteren, vroeg in het voorjaar blijktbaar nog nodig geacht, was de greppel tussen deze akker en het reservaat drastisch geschoond. Inclusief de struikopslag die daar in de loop der jaren was ontstaan. Hiermee werd een vast territorium van zowel de Grauwe klauwier als van Roodborsttapuit naar de knoppen geholpen.

Raaf 1 GE

Al een paar jaar worden regelmatig Raven gezien in het veen. Dit jaar wel heel vaak, en vrijwel steeds was het een stel. De waarnemingen waren verspreid over het hele veen, met toch wel de nadruk op het middendeel. Tot nu toe werd eigenlijk nooit op een broedpoging gerekend, als een vogel van oudere bossen. Maar sinds ze zich ook blijktbaar tevreden stellen met een hoogspanningsmast in een kale polder lijkt dat toch anders. Wie weet: een nest in de giek van één van de oude draadkranen bij de potgrondfabriek, dat zou toch wat wezen.

Grasmus 192

De Grasmus, één van de soorten die altijd slechts één keer in de vijf jaar worden geteld, en aan het resultaat is ook goed te zien waarom. Voordat de mogelijkheid van invoer via Avimap er was, moesten talrijke soorten als deze allemaal handmatig worden uitgewerkt, een gigantische klus. Grasmussen voelen zich in elk deelgebied wel ergens thuis. Alleen waar de berken de laatste paar jaar te hoog zijn opgeschoten zijn ze minder aangetroffen. Dat wordt dan weer gecompenseerd door verse jonge opslag in open terreindelen. In het rigoureus opengemaakte middendeel is vrijwel geen verschil in voorkomen met de vorige telling in 2013. Hier hebben ze blijktbaar genoeg aan bijvoorbeeld de gespaarde Gagelbosjes. Over het hele veen genomen zijn ze vrijwel stabiel gebleven.

Nachtegaal 1

Elke Nachtegaal in Twente is tegenwoordig een plezierige verrassing, en een goede reden om 's avonds nog even een ommetje te maken. Dat kon dit voorjaar via het wandelpad langs de Friese Koelen, helemaal in het noorden van het veen. Hier zong er één vanaf in ieder geval 12 mei tot aan 10 juni. Voor Engbertsdijksvenen is dit een heel zeldzame soort, de laatste keer dat hier van de zang genoten kon worden was 25 jaar geleden!

Paapje 1 BE

Het blijft tobben met deze, voor het veen vroeger helemaal niet zo bijzondere soort. Bij de eerste gerichte telling ooit (1978, Johan Bekhuis) werden er 33 vastgesteld. Dat werden er al snel minder, ze hielden het nog het langst vol in de Weide van Overesch. Daar was het zelfs nog een tijdje goed opletten of je nu met een Paapje of een Roodborsttapuit op de toen nog kleine berkjes van doen had. Na de eeuwwisseling waren het er hooguit één á twee, zo ook dit jaar weer. Deze ene deed ook wel zijn best om in de boeken te komen, hij zong vlak voor de trektelpost op zuid. Een zingende vogel op 11 mei leek ook heel kansrijk: dit was in een verruigende weide aan de westrand. Plaatselijk helemaal geel van het Jacobskruiskruid, op het oog een walhalla voor de soort. Helaas kon er geen vervolg worden vastgesteld. Mogelijk waren alle waarnemingen dit jaar wel van hetzelfde mannetje.

Roodborsttapuit 66

Deze voor het veen zo karakteristieke soort heeft het de laatste drie jaar blijkbaar niet helemaal meer naar de zin hier. Van rond de honderd territoria zijn ze aan een duidelijke glijvlucht bezig. Dat is bijzonder, want helemaal tegen de landelijke trend. Daarbij valt het op, dat ze vooral de zuidelijke helft van het veen meer zijn gaan mijden. Dat is vooral gek, omdat hier geen duidelijke verandering in de biotoop is geweest. Verder werden ze ook veel minder geteld in het opengemaakte middendeel, maar dat kan ook deels een waarnemereffect zijn geweest. Dit jaar is daar immers vrijwel niet vanaf de doorgaande dammen daar geteld, maar moest alles vanaf de randen met de verreijkijker gedaan worden. Er zullen er zeker zijn gemist, het lage aantal van dit jaar kan dan ook best een onderschatting wezen.

Boompieper 125

Ook een soort die alleen om de vijf jaar geteld wordt. Deze heeft in de laatste periode wel ingeleverd, de oorzaak daarvan is in het veld goed aanwijsbaar. Open terrein willen ze hebben, met wat vrijstaande bomen of bosranden. Dat is nog ruim voorhanden, maar ze laten vrijwel helemaal verstek gaan in delen waarvan de dammen momenteel aaneengesloten begroeid zijn met al metershoge berken. Deze omgrenzen dan open water of een moerassige vegetatie. Deze harde overgangen hebben hen blijkbaar niets te bieden. Ook in het opengemaakte deel zijn ze vrijwel verdwenen. Hier golden overigens voor het inventariseren dezelfde beperkingen als genoemd bij de Roodborsttapuit. Maar de achteruitgang zal hier zeker kloppen: hun geliefde hogere zangposten zijn grotendeels weg.

Kneu 31 GE

De laatste jaren waren er steeds rond de zestig territoria, maar in twee jaar is dat vrijwel gehalveerd. En waar het aan ligt? Het meest opvallend is dat ze de droge heide in het noorden bijna hebben verlaten: dit voorjaar slechts vier territoria. Jarenlang was dit een bolwerk binnen het veen, met vrijwel altijd wel ruim boven de tien territoria. Hier is op het oog toch niet veel veranderd, maar ze zullen er vast wel iets missen. Overigens past dit wel in de langjarige trend, ze gaan in heel Europa achteruit, maar leken de laatste jaren een beetje op de terugweg. Hier tot voor kort dus, helaas. Toch sneu van die kneu.

Rietgors 154

Ook deze wordt om de vijf jaar geteld. Vergeleken met de eerdere tellingen is de Rietgors geleidelijk aan het afnemen. Dat is in dit geval wel heel goed verklaarbaar, de afname zal evenredig wezen aan de toenemende berkenbegroeiing. Aan de andere kant wordt in de nog wel open delen het Pijpestroetje zeker niet minder, en in ieder geval niet minder vitaal.

Hier voelen ze zich prima in thuis, ook in de winter. In de Atlas is Engbertsdijksvenen zowel voor de broed- als de wintervogels van deze gors nog steeds een dikke rode stip. Voor dezelfde dichtheden zul je in Overijssel naar de Kop moeten. Een goede vergelijking zou opengemaakte middendeel moeten wezen. Hiervan kun je in Avimap snel even naar de verspreiding van 2013 kijken. De conclusie is, dat ze er ondanks de rigoureuze werkzaamheden nog steeds zijn, maar ook hier was het vooral verrekijkerwerk. En dan mis je Rietgorzen al heel gauw, je hoort ze eerder dan dat je ziet.

De mensen die het veldwerk hebben gedaan dit jaar:

Peter van de Akker	Gerjan Marsman
Siegfried Ekkel	Rick de Ruiter
Geert Euverman	Johan Stegeman
Alex Huizinga	Rob Verfaillie
Tom van Maanen	Sjors van Woudenberg
Rick Ruis	Leen Smits

Gerrit Schepers en Herman Stevens volgden de Kraanvogels, ook buiten het veen.

Foto's:

Alex Huizinga	Kleine bonte specht, Kievit
Gerrit Schepers	Grasmus, Boompieper, Rietgors, Landschappen
Herman Stevens	Nachtzwaluw nest
Eigen voorraad	Houtsnip, Aardappelakker met spuitmachine

Geel = geteld in dit jaar

Grijs = niet (overal) geteld in dit jaar

Hazelhorst
Handwerk

2003 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018
>Avimap

	2003	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2016: CaGa x Gga
Canadese gans		1								1	1		
Brandgans	9	15	11	12	22	28	19	16	7	5	9	2	
Grauwe gans		10	28	28	34	73	65	65	50	41	66	38	
Knobbelzwaan	1												
Nijlgans	4	4	3	3	3	6	5	2	4	2	1	1	
Bergeend	5	5	6	6	2	3	3	1	2	3			
Krakeend	1	1					2	1					
Wilde eend											69	53	
Slobeend	15	16	6	13	17	21	18	13	17	6	6	7	KW
Zomertaling	9	2	6	1	3	3	1	3	6	2	2	3	BE
Wintertaling	103	82	70	65	55	65	75	96	72	46	29	44	KW
Tafeleend	2	3	5	9	4	3	8	4	6	2	3	3	
Witoogeend	1				1								
Kuifeend	55	41					40		32	19	18	10	
Patrijs							1						KW
Kwartel		5	1	1	9	3	4	2	2	1	2		
Fazant											1	4	
Dodaars	22	30	34	26	23	20	23	37	30	20	25	31	
Roodhalsfuut			1										GE
Fuut	5	2	2		1		1	1	1	2	2	1	
Geoorde fuut	27	12	20	16	10	21	7	10	11	4	3	1	
Wespendief	1										1	1	
Sperwer	1	1									1		
Havik	2	4	3	4	2	3	2	2	2	2	1	1	
Bruine kiekendief	1	1											
Buizerd	7	7	4	3	2	5	3	6	4	5	3	5	
Waterral	26	28	24	24	23	20	29	35	57	45	36	24	
Porseleinhoen	2					1		1		1			KW
Waterhoen	13	17					10				2	2	
Meerkoet	25	20					18				8	7	
Kraanvogel					2	1	1	1	1	2	2	2	GE
Kievit	5	6	6	3	6	5	5	5	4	5	4	6	
Kleine plevier		2	4	3	2					1	2		
Houtsnip		6	4	7	5	5	9	4	8	6	4	10	
Watersnip		1		3	2		2	3	3		10	5	BE
Grutto								1	1		1		GE
Wulp	1	1			2	1		1	1		2	2	KW
Tureluur	2	2	3	1	1	3	2		1	2		1	GE
Kokmeeuw	297	299	215	235	250	418	170			1		3	
Holenduif	8	3									2	1	
Zomertortel	10	6	10	7	2			3	1	1		1	KW
Koekoek	14	10	9	7	9	7	8	11	8	10	10	6	KW
Kerkuil									1	1	1	1	
Bosuil		1	1					1	2	1			
Ransuil		2						1	2				KW
Nachtzwaluw		6	3	14	21	16	29	20	18	22	12	22	
IJsvogel		2						1	1	1	1	1	
Draaihals									1	1			EB
Middelste bonte specht												2	
Kleine bonte specht		1	1	2		2	4	6	7	8	5	10	
Grote bonte specht	15	12					27	26	27	33	29	33	
Zwarte specht	1												
Groene specht			1	2			1		3	3	4	3	
Torenvalk	1	2				1							KW
Boomvalk	1	1											KW
Grauwe klauwier	1	3	1	1		1	4	7	6	8	4	1	BE
Wielewaal	17	26	30	29	21	17	35	24	19	17	17	18	KW
Kauw	3	1											
Raaf							1				1	1	GE
Kuifmees	1		1						2				

Glanskop	1	1						1	6	3	7		
Matkop	10	3	9	7	4	5	8	12	11	7	8	9	GE
Boomleeuwerik	3	2		1					1	1	1	1	
Veldleeuwerik	5	2					5	5	6	2	1	1	GE
Oeverzwaluw	30	3	1										
Staartmees							4	5	8	8	14	11	
Fluiter	2	1		4		2	2	1	2		8	4	
Rietzanger		1							1	1		1	
Kleine karekiet	4			2	2	1	1		1	1	1	1	
Bosrietzanger	1	3	3	5	3		7	5	5	4	6	3	
Spotvogel	5	6	4	6	9	6	6	7	14	17	15	16	GE
Sprinkhaanzanger	8	16	10	7	1	8	14	7	10	18	9	3	
Braamsluiper	1	1									3	6	
Grasmus	144	122					204					192	
Goudhaantje											1	1	
Boomklever									1	1	1	1	
Boomkruiper	3	6					21	23	31	15	16	21	
Grote lijster							8				11	8	KW
Grauwe vliegenvanger	1	3		2	1	1	3	1	3	2	4	5	GE
Blauwborst	52	52	66	74	77	98	78	93	96	93	82	71	
Nachtegaal												1	
Bonte vliegenvanger	3	6					18				12	17	
Gekraagde roodstaart	11	11					36	34	32	23	23	21	
Paapje	1		2	2		1	2	2			2	1	BE
Roodborsttapuit	55	63	90	95	104	104	95	107	108	93	74	66	
Tapuit							1						BE
Gele kwikstaart	1	1	1	4	3	2	7	8	3	4	1	1	GE
Grote gele kwikstaart		1											
Witte kwikstaart		1					3				2		
Graspieper	53	10	11	15	20	20	23	17	27	20	25	16	GE
Boompieper	156	176					206					125	
Appelvink	6	7	3	9	2	3	7	11	7	6	14	11	
Goudvink	3						3	1	4	4	5	2	
Groenling	2	1					1				1	4	
Kneu	23	47	53	55	43	47	58	61	60	61	37	31	GE
Putter									1			3	
Geelgors	119	75					59	66	53	50	44	54	
Rietgors	276	167					181					154	

Koekoek:
Kraanvogel:

Vanaf 2009 gecorrigeerd naar 2/3 van gevonden aantallen!
In 2018 4 territoria, maar van slechts 2 paren!

Nooit geteld worden:

Houtduif
Gaai
Zwarte kraai
Pimpelmees
Koolmees
Zwartkop
Tuinfluiter
Winterkoning
Fitis
Tjiftjaf
Roodborst
Merel
Zanglijster
Heggenmus